

1600-luku, yhtämittäisiä sotia ja katovuosia

Ruotsin suurvallan kuninkaiden armeijat tarvitsivat suomalaisia sotilaita ympäri Eurooppaa riehuviiin sotiin. Sotaväenottoja oli jatkuvasti. Sodankäynti kiristi myös verotusta. Suomen väestöstä 90 % sai toimeentulonsa maataloudesta ja moni talo joutui vaikeuksiin, joita katovuodet pahensivat.

Ruotsia hallitsivat:

Kaarle IX (1604 - 1611), Kustaa II Aadolf (1611 - 1632), Kristiina (1632 - 1654), Kaarle X Kustaa (1654 - 1660), holhoojahallitus leskikuningatar Hedvig Eleonoora (1660 - 1672), Kaarle XI (1672 - 1697), Kaarle XII (1697 - 1718)

Ensimmäinen oli Puolan sota (1600 – 1629) ja Inkerin sota (1610 – 1617).

Sitten Ruotsi liittyi 30-vuotiseen sotaan (1630 – 1648).

Muitakin sotia suurvallaksi noussut Ruotsi kävi Tanskaa ja useita naapureitaan vastaan koko 1600-luvun.

Jämsän historia (II osa s.105) kertoo tuolta ajalta seuraavan muistitiedon:

"Kassalasta lähti isäntä 30-vuotiseen sotaan ja emäntä jäi siunattuun tilaan. Poika syntyi ja kasvoi mieheksi, sekä vietiin sotaan. Kun Saksassa herrat kirjoista näkivät, että miehet olivat samasta talosta, veivät he pojan isän luo ja kysyivät, että tunteeo Reti (Fredrik) poikaa. Mitäs se sitä tuns. Siellä siis vasta isä ja poika tulivat tuntemaan toisensa. Saksassa isä ja poika oppivat rautaa takomaan ja puuta varvaamaan. Siellä he näkivät myös rukin.

Sodasta palattuaan he perustivat Kassalaan rautapajan ja puuvarvin. He tekivät myös ensimmäisen rukin. Siihen asti oli kehrätty varttinällä. Kassalan suvussa on siitä lähtien ollut seppiä ja on vieläkin."

Suomen historian kamalin vuosisata päättyi suuriin kuolonvuosiin 1696-97, jolloin maan noin 550 000:n väestöstä kuoli nälkään kolmasosa eli 120 000 – 160 000.

Heidän joukossaan oli jopa Puukkoisten kylän kahden suurimman talon isännät eli Haljalan Esko Antinpoika ja Kimolan Yrjö Eliaanpoika. Hassin talossa oli säilynyt kalastuselinkeino vahvana eikä oltu vielä siirrytty maanviljelykseen. Ehkä tämä pelasti talon nälänhädältä.

Hassin talossa asui sama vanha suku ja sitä isännöivät:

V isäntä Prusi Tuomaanpoika Hassi, s. noin 1565. Oli veljensä Sipin jälkeen Hassin isäntänä 29 vuotta 1597-1626. Nuijamies Prusi yllytti Jämsässä ja Sysmässä talonpoikia vielä uuteen kapinaan ja joutui siitä syystä varmaankin vainotuksi.

VI isäntä Matti Prusinpoika ja/tai Matti Sipinpoika Hassi. s. noin 1600. Oli Hassin isäntänä 1626-1646. Vuonna 1645 Fabian von Tiesenhaus ostaa Hassin verottomaksi rälssitaloksi. Siitä eteenpäin Matit ja Tuomas ovat lampuoteja. Aatelisomistus päättyy vasta 1695, jolloin Yrjö Tuomaanpojasta tuli "kruunun renki" ja Hassin verotalosta ratsuväen/Uudenmaan rakuunarykmentin etuustalo (benefice hemman).

1600-luvun rälssiomistukset

Vauras Jämsä oli Nuijasodan (1595 – 1596) jälkeen pahasti autioitunut ja aatelisten läänittämä. Kun talo oli menettänyt veronmaksukykynsä, se merkittiin "autioksi". Mitä isompi talo, sitä enemmän veroa ja sitä varmemmin "autiona" ja aatelisten läänittämänä. Kukaan aatelinen ei kuitenkaan halunnut asua Jämsässä.

Hassin katsottiin säilyneen perintotalona, vaikka se jätti kruununveronsa maksamatta ja merkittiin "autioksi" 1628 ja oli vuodesta 1645 ilmeisen huonosti tuottavana vaihtuvien aatelisten rälssiisäntien omistama vuoteen 1695. Käytännössä sama vanha suku kuitenkin asui ja isännöi taloa, kuten ennenkin. Verot vain kerättiin eri tavalla.

Sukuoikeus katsottiin olevan sellaisella perintötalollisella, jonka talo oli lahjoitettu aatelille Norrköpingin rälssinä kuten Hassi. Tällaisen talon veroja ei lahjoitusmaan herra saanut korottaa eikä karkottaa talon asukkaita tilaltaan niin kauan kuin nämä maksoivat sovitut veronsa.

Tämä selittää kaksi asiaa: miksi Hassi on säilynyt aatelisläänityksestä huolimatta perintotalona muinaisuudesta tähän päivään asti

ja miksi Hassin talossa oli koko 1600-luvun vakinaista peltoa vain muutama tynnyrinala ja kotieläimiä talon pinta-alan nähden hyvin vähän, yksi hevonen, kaksi tai kolme lypsävää lehmää, pari sikaa, viisi lammasta, muutama kana jne. Talo eli säästöliekillä aateliston mielivallan ja uusien verojen pelossa.

Hassin rälssi-isännistä

Hassin rälssi-isäntiä olivat Fabian von Tiesenhausen (1645), von Creutz (1647), Bernt Taube (1653), Arvid Horn (1684) ja Gustav Hornin perilliset (1693). Tiesenhausen ja Taube olivat virolaisia aatelisukuja, sen sijaan Creutz, Horn ja Tavast suomalaisia sukuja.

Vuonna 1684 Hassin rälssiisännäksi tuli avioliitoistaan kuuluisa Halikon Joensuun kartanon omistaja eversti **Arvid Horn af Äminne (1631-1692).**

Aateliston yhteiskunnallinen uhmakkuus ja varallisuus-erot näkyvät Lorenz Poschin maalaamassa muotokuvassa.